

Helt fra den yngre steinaldertida, ca. 2-3 000 år før vår tidsregning, har det vært drevet jakt og fiske i Sannidal. Nå er det skogens konge, elgen som er høstens store

høydepunkt for jegerne, den gir både mat og spenning. Er det noen av leserne som har noen gode jakthistorier å fortelle, så er det fint om vi får det til «Arven».

Fra Redaksjonen

Høsten er kommet. Ante vi det ikke? Tidlig en morgen var en hel gjeng trekkfugler samlet på trådene ved en lysmast. Det var en del kvitring og pussing av fjærne, flyttet litt på seg, det kunne se ut som det var høgtidlige drøftinger igang, men plutselig så var de vekk. Det var en god del flere nå enn de var i vår - men fløytonene var ikke så intense og sprudlende glade, en kunne faktisk fornemme en liten avskjedskonsert. «Han tagnar fuglen om hausten» skriver Sven Moren i ett av sine fine dikt. Ett fargesprakende eventyr i naturen opplever vi i alle fall i denne høstens tid. Men

det gir liksom ett støkk i en aldrende sjel når blomstene viser og lauv faller til marken. Naturen er ikke bare en rundgang, den er også en påminnelse.

På Bygdetunet har det i sommer vært stor aktivitet. I Dobbedalsstua har det blitt satt opp en fin trapp som vi har fått fra Vestjordet. Sommervannledning har blitt lagt fram til sanitæranlegget og scenegolvet har fått ett strøk med et preparat beregnet på impregnerte materialer. Mange har også vært på besøk på Tunet i sommer. Bamble og Kragerø Skogeierlag samlet ca. 200 deltakere til sin skogdag 16. juni. Det var kirkekaffe 3. juni der ca. 70 møtte fram, dette er et tiltak

Forts. side 5.

Kil eldre Kvindeforening

Jeg fikk dette bilde av min kusine Margot Andersen i Kil. Hun hadde blitt fortalt at hennes oldemor, Asborg Menstad, og hennes mor Asborg Kristiansen er med her. Denne foreningen er aktiv enda, med 13 medlemmer. Alvhild Dobbe er formann og Margodt Nilsen sekretær, og jeg spurte henne om hun visste når foreningen var stiftet. Hun hadde noen gamle notater og det viste seg at foreningen ble stiftet 1872 av fem driftige kvinner. Her er navnene: Ingeborg Hansen Holt, Maren Helene Hansen, Asborg Menstad, Mari Bekken, Helga Tallaksen. Tilstede var en mann fra Kragerø, Kristian Lunøe.

Den lille foreningen holdt trofast sammen med møte en gang i måneden. Så brøt det ut en stor vekkelse i bygda i 1879 og mange meldte seg da inn i kvinneforeningen. Det var fra denne tiden bildet ble tatt, det er utenfor heimen til Marie Hansen i Kilskleivene. Der hvor Hans Fjeldstad nå bor, og her er noen av navnene på dem som er med: Vina Rinde, Johanne Menstad, Karen Anne Tygesen, Marie

Hansen, Ingeborg Bratø, Trine Bratø, Marte Kristiansen, Karen Finbosen, Kjersti Årdalen, Ingeborg Sveinungsen, Karoline Hegna, Johanne Lofthaug. Predikanten på bildet, med åpen bibel, het Jakob Olsen, han bodde i Kil.

Det var utlodning på hvert møte, og 3. påskedag startet de opp med stor basar som varte hele uken. Der kunne man få kjøpt kaffe for 7 øre koppen og sjokolade for 20 øre og vinerbrød for 7 øre pr. stykke. Inntekten ble delt mellom Hedningsemisjon, Finnemisjon, Sjømannsmisjon og et barnehjem.

Så ønsker vi «Kils eldre kvindeforening» lykke til i mange år framover, og tar med et vers av Ivar Aasen:

*Lat oss ikkje forfedrane gløyma,
under alt som me venda og snu.
For dei gav oss ein arv til å gøyma,
han er større enn mange vil tru.*

H. B.

-- forskaffe os en med vor Stand passende hædelig Begravelse.

Flefftøringskontrakt fra Sannidal i 1840

Som et apropos til våre dagers diskusjoner om nedskjæringer på budsjettet til hjemmehjelpsordningen for eldre, betaling av egenandeler, o.s.v., kan det være interessant å se hvordan de gamle i samfunnet ordnet seg før i tida når alderdomsproblemene meldte seg.

En vanlig form for alderdomspensjonering blant bøndene var føderådssystemet. Da gikk de gamle fra gården og sikret seg ved overdragelsen underhold for alderdommen. Til gjengjeld ble prisen på gården satt ned for den som skulle overta den. Andre betegnelser for føderåd er kår og follog eller follaug.

Som sosial institusjon oppsto føderåd antagelig svært tidlig i Norge, men den har aldri vært regulert ved lov. Det har imidlertid en annen slik «forsørgeres-institusjon», nemlig flefftørking, vært. Den er omtalt i Christian 5.s norske lov av 1687. Flefftørking har ellers svært mye til felles med føderåd.

Når eldre mennesker ikke lenger så seg i stand til å bestyre sin eiendom p.g.a. alder eller sykdom, vendte de seg til sine arvinger med spørsmål om de ville motta dem. Hvis arvingene, som ofte var barna, ville underholde og beskytte sine foreldre, overdro de gamle alt de eide til dem. Dette ble altså kalt flefftørking, av gammelnorsk flet, som betyddet golv. De gikk på andres golv. I motsetning til under føderådssystemet ble den flefftørte etter loven umyndiggjort.

Vi bringer her utdrag fra en flefftøringskontrakt fra Lindheim i Sannidal datert 22/8 - 1840. Det er ekteparet Halvor Jørgensen og Mari Andersdatter på Fosbræk i Gjerstad som «ingiver os i Forsorg og Pleie til vores kjære og eneste Søn Anders Halvorsen og hans Hustrue Mari Isachsatter paa Gaarden Lindem i Sannichedahls Sogn».

Så følger selve flefftøringskontrakten, som er meget detaljert oppstilt:

«At han fra nu af og fremdeles saa lenge vi lever, skal forskaffe os følgende aarlige Opsædt: 3, tre Tønder Rug, 6, seks Tønder Bygg, 1, en Tønde Malt med fornøden Humble, 10 Tønder Paateetes, 1/2, en halv Tønder Salt, 1/4, en Fjerding Gryn, 1/4, en fjerding Erter, 8, otte Bismerpund saltet Kjød, 4 Bismerpund Flæsk, 3 Bismerpund Tørfisk, 52, to og halv træsinds

tyve Pund Kaffe, 4, fire Skaalpund SukkerCandi, 4, fire Skaalpund Raffinade Sukker, 15, femten Potter norskt og 5, fem Potter franskt Brendevin, Speseries til Behag, 12, tolv Skaalpund Skraatobbak, 20, tyve Specidaler i Penge, og skal han tillige fremføde 3, tre voxne Kjør, og 6, seks Faar, 1, en Hest der skal forsynes med behørig Kjøre- og Ridetøy; fremdeles skal han forskaffe os 2de, tvende opredte Senge, 3, tre ordinære Gryder, 2, to Stole foruden de til daglig Brug, et passende Værelse med fridt Lys, Ved og Varme, og endelig en sagtmodig og kjærlig Omgjengelse, med Opvarting i ethvert saavel Sunheds som fornemmelig Sygdoms Tilfælde, samt ved vor dødelige Afgang forskaffe os en med vor Stand passende hædelig Begravelse.»

Som en ser, intet er overlatt til tilfeldighetene her. Som vederlag for at sønnen oppfyller kontrakten, «skal han for sig, Hustrue og Arvinger naar vi begge ved Døden ere henkallede til fri Brug Eiendom og Rettighed nyde og beholde mit eiende Jordegods i Gaarden Fosbræk.»

På slutten av kontrakten sikrer Halvor Jørgensen seg ytterligere ved hjelp av denne setningen: «Fremdeles forbeholder jeg meg, hvis bemeldte min Søn Anders Halvorsen og Hustrue, eller i Tilfælde Arvinger, ikke skulle kunne eller ville opfylde denne Contragt i alle dens Deelee, at tilbakekalde denne Contragt og indgive mig til hvem jeg maate finde for godt.»

Til slutt vedtar Anders Halvorsen «i Et og alt» og »lover at omgaes mine kjære Forældre saaledes som det anstaar lydige Børn.»

Dette er altså drøyt 144 år siden, og en kan i dag bare bli slått av hvor praktisk de ofte innrettet seg i det gamle samfunnet.

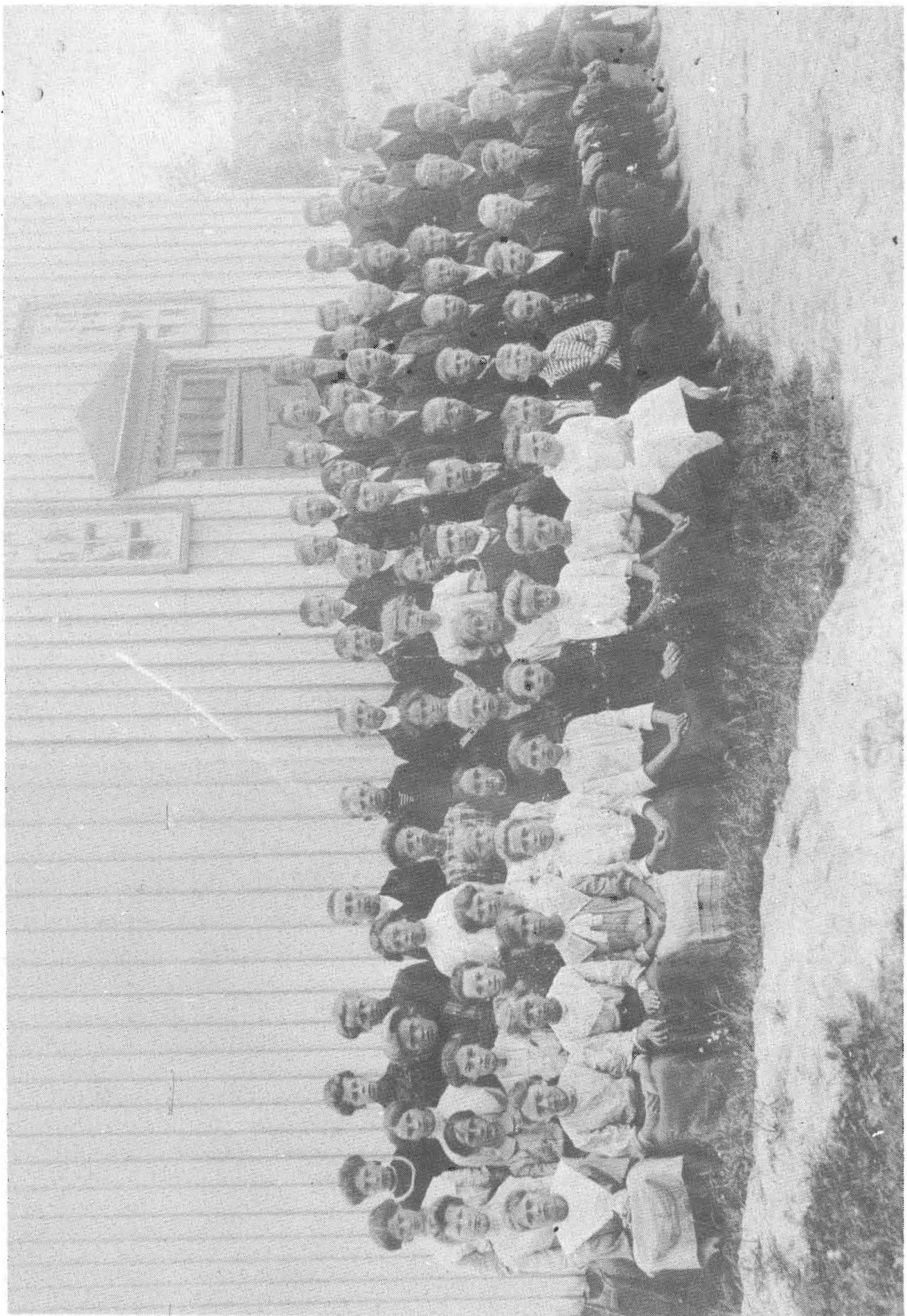
Kilde: Originaldokument tilhørende Ingebjørg Lindheim, Sannidal.

R.A.G.

Gaver til «Arven»:

Fra vår kasserer har vi fått denne listen med givere: I. N., Adr. ? kr. 100,-. P. H., Sannidal 50,-. E. M. Aa, Kragerø 30,-. H. L., Sannidal 50,-. S. W., Kragerø 50,-. V. H., Porsgrunn 50,-.

Vi takker så meget!

Konfirmantbilde fra 1911

Her skal vi møte presten Ingjær utenfor Sannidal kirke med et av sine konfirmantkull. De var hele 71 stykker det året. Bildet fikk jeg etter min søster som var bosatt i Bærum og døde i fjor. Jeg tok en tur til Oksebåsen og hilste på en kjekk 88-åring Konstanse Lindvik. Hun stelte alene i den koselige eneboligen sin. Hun husket godt alle dem som ble konfirmert i 1911 fra Kil skole, og her er navnene; jeg begynner med henne og tar etternavnene fra dengang: Konstanse Larsen, Ingeborg Kristiansen, Solveig Kristiansen, Borghild Lager, Ragna Tommesen, Mia Holte, Maren Høiesen, Lovise Torsdal, Inghart Terkelsen, Anker Wik, Rudolf Gustavsen, Halvor Holte. Så var det en fra Kjølebrønd som het Peder Kystolfsen. Det var fler derfra, men hun husket ikke navnene.

De brukte å ro fra Kjølebrønd til Kil og slo følge med dem (som gikk og leste derfra). Vi møtte til konfirmantforberedelse en gang i uken i kirken. Først guttene og så jentene. Ja, det var en hyggelig tid å tenke tilbake på. Etter vi var konfirmert fikk vi jentene gjerne en huspost eller barnepikepost. Og guttene ble ofte hjuringer. Ungdommen holdt seg mest der de bodde. Det var ikke så lett å farte rundt, det var ikke biler i Kil i den tiden og sykler var det også lite av.

Så ringte jeg en konfirmant i Vadfoss, fra den tiden. Men jeg måtte komme hjem til henne og vise henne bilde. Jeg sa det skulle i «Arven». «Ja, Ja det bladet kan du tro jeg leser grundig», sier Elli Marie Tellefsen. Det var moro å lese om bestemor Dammen, henne så jeg mange ganger med den gamle barnevogna med varene

sine i. Og det var gjilt å se Malla og Knut Tveit på jernbryllupsbilde, jeg fikk på søndagsskolen for Knut. Ja, «Arven» har bare en feil, den kunne komme oftere.

Hun husket mange av konfirmantene fra hele bygda, og her er navnene, utenom dem som alt er nevnt:

Elli Marie Kjelland, Tomine Sorter, Johanne Myra, Taran Marie Knutsen Lamateksten, Malla Pedersen, Cesilie Tellefsen, Ida Klausen, Johanne Gunnarsen, Anne Dalbråten, Magda Gundersen, Johanne Lofthaug, Gunhild Nygård, Robert Andersen, Teodor Bråtane og Jacob Dobbedal.

Fra Helle var det bare 2 gutter som gikk å leste det året, men jeg husker ikke navnene.

Å, du så fine vi synes vi var, sier «Tutti» som hun populært kalles. Vi jentene hadde jo oppsatt hår, og lange skjørter for første gang. Og så kjørte vi til kirken med hest og trille. Efter konfirmasjon fikk jentene oftest jobb på Vadfos Brug i tørkehuset. Der var strekt tynne ståltråder, som tremassen blev hengt over til tørk. Det var en 14-15 jenter som arbeider der, alle måtte ha fylt 14 år, husker ikke hvor mye det var for timen - kanskje 30 øre? Ja, det har vært store forandringer siden den tiden og det er interessant å følge med i alt som hender, sier den kjekke 88-åringen.

Dersom det er noen av leserne som kjenner igjen flere på bildet, kan de sikkert sende navnene til «Arven»s redaksjon.

H.B.

Fra Redaksjonen - - -

Forts. fra side 1.

som vi ønsker skal gjenta seg hver sommer. Etter gudstjenesten i kirken i forbindelse med familiestevnet på Lofthaug var det besøk på Tunet der bl.a. 11 norske amerikanere fra Minnesota var med. Ett hyggelig besøk hadde vi også av 35 medlemmer fra Sauherad og Bø Historielag.

Ja da, vi kan være glade, stolte og takknemlige for Tunet vårt. En ting vil vi spesielt nevne. Det er besøk av skoleklasser. Det er imponerende å se mange ganger - hvor interesserte en del av elevene er. I denne forbindelse vil vi gi honnør til lærerne som legger opp undervisningen slik at det er nødvendig med et besøk på Bygdetunet - slik at de kan svare på oppgaver i samsvar med dette. Her kan, etter vår mening, skolen gjøre en stor og verdifull innsats. En del informasjon om farne tiders levesett til nytte og gavn for framtida. Små drypp i barnealderen kan gi store utslag når de blir voksne.

Med dette nr. av Arven skulle vi vel være noenlunde i

rute. Vi i redaksjonen er alltid like spent hver gang. Vi ønsker at bladet skal være en god informasjon og skape god kontakt mellom Historielaget og leserne, samtidig som det skal ha interessante artikler og bildemateriale. Vi har endel riktig flinke bidragsytere, men vi trenger enda flere. Nå begynner det å bli mørke kvelder, sla av TV'en en stund og lag noe stoff til «Arven» der er enorme kilder å øse av. Det sagasus i trekronene i gamle Sannidal . . .

Lasteplaner i tre, aluminium og jern.

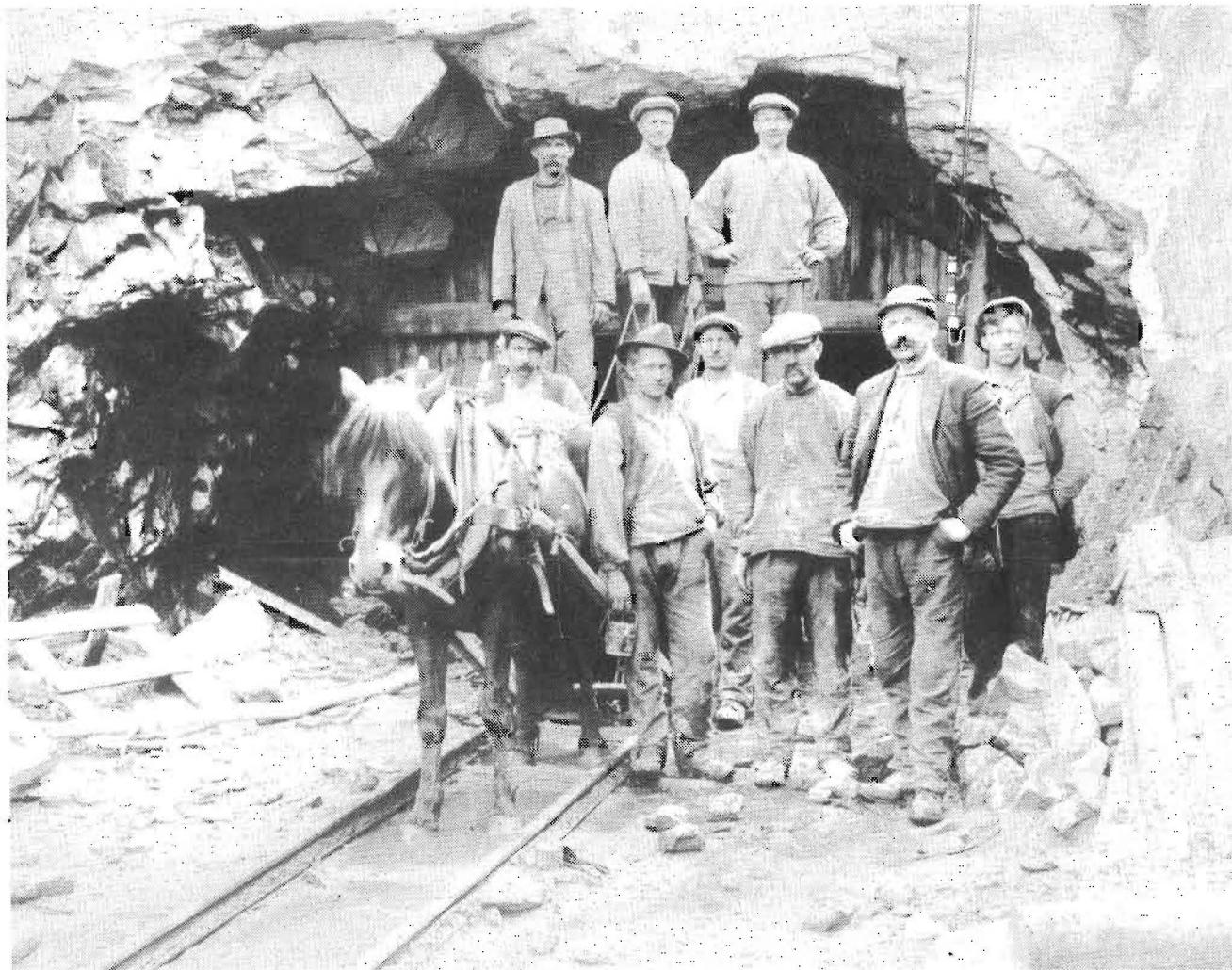
Tømmerutstyr.

Flettverksgjerder, porter og rekksverk.

Jernkonstruksjoner.

**Aarøsvingen
Smie og rep. verksted**

Vadfoss - 3770 Kragerø
Tlf. kontor 85 214, priv. 80 711.

Bilder fra arbeidet med Sørlandsbanen på strekningen Neslandsvatn-Kragerø

I «Arven» nr. 1/84 hadde vi et bilde fra tunnelen ved Støa. Nå har vi med et bilde fra Vadfoss-tunnelen.

Vi vet hvem de fleste på bildet er, men mangler

Som de fleste leser sikkert vil huske så hadde vi i Arven nr. 1 for i år ett bilde fra anleggstiden på Kragerøbanen. Det var 5 mann som arbeidet med omlegging av vegen ved Støen. Vi hadde navn på bare 3 av disse. Nå har vi imidlertid fått navnet på en til, nemlig Ola Neste. Det var datteren Solveig som ringte til oss om dette, men den femte visste hun heller ikke hvem var. Kanskje er der noen andre som kan hjelpe oss. Vi setter stor pris på slike opplysninger.

Fra Louis Greaker Gunderson, Arendal har Historielaget fått som gave 1. ekspl. av ett hefte som han har gitt ut «Ole Knutsen Aatangen - Gården og slekten». Dette er en meget interessant og verdifull slektshistorie som vil være en stor historisk betydning. Denne gave er vi svært glade for og sender ham vår hjerteligste takk.

navnet på nr. 3 og 5 i første rekke. De øvrige er:
Første rekke fra venstre: Halvor Gustavsen, ? Wiik,
ukjent, Ola Thors, ukjent, ? Wiik. Annen rekke fra
venstre: Knut Rønningen, Eilert Rinde, Karl Nilsson.
Navnet på hesten var Olaves. Bildet er antagelig fra
1925.

Er det andre som har lignende bilder er redaksjonen interessert i å låne disse.

Fr.

Den vil bli betryggende oppbevart i vårt arkiv, men skal være tilgjengelig for de som måtte være spesielt interessert.

På loftet i Dobbedalsstua er det i sommer blitt laget et fint rom. Det er nå flyttet dit en hel del mindre gjenstander som har blitt oppbevart i 2. etg. i Heglandstua. Her skal en da forsøke å få det frigitte rommet møblert som det var fra gammelt av. 2 senger vil bli plassert her, disse bør stå fullt «oppred», men til det trenges det bl.a. noen gamle fine sengetepper (åklær). Er der noen som er i besittelse av slike og som kunne tenke seg å gi dette til Bygdetunet ville vi være svært takknemlige. Thomas Wastøl tar med glede i mot beskjed om dette.

Erindring
af
den 3die Post af Instruktionen for
Forsigtighed ved al Krudtbehandling.
Dateret den 2den Julii
1776.

Eenhver, som er ved Arbeide i eller uden for Krudt-Taarnerne, bør forrette sin Gierning med saadan ærbødig Stilhed, som det sømmer seg paa et Sted, hvor "ifald den allerhøieste Gud ikke selv i Naade holder sin Haand over Arbeidet" den mindste Uforsigtighed ikke alene kan forvolde alle Tilstede værende, Livs Forlis, men endog saavel dette Sted, som de Omliggende, i et øieblik kan forvandles til en Steenholt, formanes derfor at iakttage al mueligste Varsomhed og Forsigtighed ved Krudtets Behandling, nøie efterlevende alt hvad til den Hensigt befales og erindres. Forbydes tillige alle og enhver paa det skarpeste og alvorligste, hvad enten De ere ved Krudtets Behandling eller Transport enten af Fortredelighed inden Arbeidet og endnu langt mindre af Letsindighed, at lade udgaae af Deres Mund nogen Eder og Bander, eller nogen letsindig eller liderlig Snak, hvormed den Allerhøieste Navn bliver vanæret og fortørnet, da saadanne som deri befindes at have været overhørig og forbrudt seg, uden nogen Overbærenhed eller Unskyldning strax skal afgaae fra sit Arbeide, og overleveres til Skildtvagten til Forvaring indtil Arbeidet ere forbi, hvornæst De i Arrest hensættes for efter Rettens Kiendelse at lide Dom for sin Forbrytelse.

Denne gamle instruksjonen for behandling av krutt har vi fått tilsendt fra Sigurd Haugom. Teksten er her gjengitt med vanlig skrift, for at den skal bli noe letter å lese:

Erindring
af
den 3dje Post af Instruktionen for
Forsigtighed ved al Krudtbehandling.
Dateret den 2den Julii
1776.

Eenhver, som er ved Arbeide i eller udenfor Krudt-Taarnerne, bør forrette sin Gierning med saadan ærbødig Stilhed, som det sømmer seg paa et Sted, hvor «ifald den allerhøieste Gud ikke selv i Naade holder sin Haand over Arbeidet» den mindste Uforsigtighed ikke alene kan forvolde alle Tilstede værende, Livs Forlis, men endog saavel dette

Sted, som de Omliggende, i et øieblik kan forvandles til en Steenholt, formanes derfor at iakttage al mueligste Varsomhed og Forsigtighed ved Krudtets Behandling, nøie efterlevende alt hvad til den Hensigt befales og erindres. Forbydes tillige alle og enhver paa det skarpeste og alvorligste, hvad enten De ere ved Krudtets Behandling eller Transport enten af Fortredelighed inden Arbeidet er endnu langt mindre af Letsindighed, at lade udgaae af Deres Mund nogen Eder og Bander, eller nogen letsindig eller liderlig Snak, hvormed den Allerhøieste Navn bliver vanæret og fortørnet, da saadanne som deri befindes at have været overhørig og forbrudt seg, uden nogen Overbærenhed eller Unskyldning strax skal afgaae fra sit Arbeide, og overleveres til Skildtvagten til Forvaring indtil Arbeidet ere forbi, hvornæst De i Arrest hensættes for efter Rettens Kiendelse at lide Dom for sin Forbrytelse.

VELKOMMEN til

Vål Camping

Innehaver: Jon Kjetil Våle - Tlf. 86 038

KIOSK med oppholdsrom åpen hele året.
Mand.-fred. 18-22.30, lørd. 16-22.30, sønd. 15-22.30

TV-STUE til leie for foreningsmøter.

*Før du kjøper mye
stoler eller salong,
undersøk event.
omtrekking.*

Kontakt:

**Øvergård
Møbeltapetserverksted**

Rønningbakken - Tlf. 80 588 etter kl. 13.00

Teppeloftet

VADFOSSEN - Tlf. 85 666

*Alt i TEPPER, TAPETER
og MALING!*

ÅPNINGSTIDER:

Mandag—fredag kl. 14—17. Lørdag 9—13.

VADFOSSEN STÅLINDUSTRI

Stålkonstruksjoner
Avd.: Kjøl og Frys - Utstyr -
Luftkondisjonering

Tlf. 036/85 205

Kragerø Transportsentral

Tlf. 036/85 379 - 85 349

3766 Sannidal

Kontakt
oss for
transportoppdrag

Helle Jernindustri

Tlf. 81 980

*Smijernsrekker, porter
Flettverk og gjerder*

Oddmund Farsjø

Maskinentreprenør

Tlf. 84 829

**Graving,
sprengning,
utkjøring
og transport**

**Sannidal
Gatekjøkken**

**Kylling, Hamburger
og Pizza**

Godt utvalg i vanlige kioskvarer

Hvis ønskelig kan bestilling mottas på tlf. 85 300

**ÅPNINGSTIDER: Mandag-fredag kl. 16-22
Lørdag og søndag kl. 13-22**